hejmar 70 - Payîz 2023

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Kurmancî ya 70yî

Civîna Kurmancî ya 70yî di 6.10.23an de û dîjîtal, ango bi rêya Înternetê, dest pê kir. Civînê di hefteyekê de şevekê kar kir û bi dirêjahîya çend hefteyan domand.

Cihê şahî û serbilindîyê bû ku çend hevalên dilxwaz, ji dever û devokên cuda cuda yên Kurdistanê, yên xanim beşdarî van civînan bûn. Hebûna hevkarên xanim di civînên Kurmancî de daxwazeke me ya bi dehsalan bû. Lê mixabin, ev delîve peyda nebû û me nedikarî em hindekan bibînin ku kurmancî xweş bizanibin û xwedî zimanekî têr û tijî bin û herweha bikaribin salê du caran, bi dirêjahîya hefteyekê, tev li civînên me bibin. Divê em li xwe mukir bên, ku van hevkaran xwîneke taze û bêhevta xiste rehên civînan û civîn bi şewqeke kûr bi karê xwe rabû. Gelekî spas û pesin ji bo tevkarîya we û hûn gelekî bi xêr hatin nav hevdozên xwe.

Vê civînê li ser van babetan kar kir: Peyvên ji hêla Têrkan, hin peyvên kêmnas – nenas, ferhenga kurdên Xorasanê, nexweşîyên çermî û peyvên ji *Zargotina Kurda*. Em encamên vê civênê li jêrê pêşkêşî we dikin.

Beşdarên vê civînê: Rênas Awdal (Zaxo), Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Michael Chayet (Waşington), Lezgînê Çalî (Barzan), Vîyan Hesen (Dêrika Hemko), Mêhdî Jaferzadeh (Xorasan), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Îqlim Milanî (Dep), Emîn Narozî (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Feray Olçer (Tetwan), Fadil Omer (Dihok), Zinar Soran (Dêrik), Fexrîyê Têrkî (Têrkan/Amed), Têmûrê Xelîl (Rewan), Zeyneb Yaş (Sêrt), Reşo Zîlan (Agirî).

Hin peyvên ji devera Têrka

(II)

Amadekar: Fexrîyê TÊRKÎ
(Têrkan /Amed) (*)

kurdî	tirkî	fransizî	Îngilîzî
cîcik: >>bnr tîtik			
şengilîn, şendilîn	sarkmak	pendouiller	to hang down
şengilî, şendilî	sarkık	qui pendouille	hanging down
şengilandin	sarkıtmak	faire pendiller	to hang down snt
deştîr: >>bnr tiştîr			
durûmetî kirin < hûn herdû jî dostên min in, ez durûmetiyê nakim navbêna we>	gözdesi yapmak, kayırmak	favoriser	to play favorise
goş = koş: <goşa mangê>	inek veya mandaların cinsel organı	organes sexuels des ovins	sexual organ of cow or buffalo
canbaz	hayvan tüccarı, cambaz	maquignon	animal trader, horse trader
dodik: dîkik	ayraç, bellik	outil pointu pour la lecture par ligne (du Coran)	pointer (for reading Quran)
navder	eşik	pas de porte, seuil	doorstep
qatya: >>bnr arîk			
xirtik: kerkerîtik, kerîtek :>>bnr kirênek			
devçûrik: >>bnr devtûj			
terhik	yetişmemiş kavun	melon immature	unripe melon
kol	boynuzsuz hayvan	animal sans cornes	hornless, polled
qol: = qot	kuyruksuz hayvan	animal sans queue	tailless
dêbiradê	dobra, pervasız	direct, sans retenue	frank, sincere
şijik = şûjî	peynir altı suyu	petit lait, du fromage	whey (of dairy products)
te'bîr kirin, cotkirina rez, baxçe	bağ bahçe toprağını sürmek	bécher un potager ou un vignoble	prepare an orchard or vineyard
maşût: >>bnr maşot			
qinyat - nîv ton	yarım ton	demi-mesure, demi-ton	half ton (unit of weight)
xêv – mirovên sist	alik, bön	stupide, naïf, benêt	stupid, naive
pixinî pê ketin	kıkırdamak	glousser	to chuckle, giggle
pûm: >> bnr bûm, kund			
'erebok	el arabasi	brouette	wheelbarrow
gazêde	öküzlerin yatağa işemesini engelleyen kişi	préposé aux soins des bœufs afin qu'ils urinent pas sur leur paillasse	person who cares for ox, preventing ox from urinating on bedding
milêbe: >> bnr melêva			
kundirê cila(n) >> bnr kundirê beravê			
hawid: >> bnr hawik			
çûle	çul	guénilles, haillons	sackcloth
ber dil girtin	açlığını bastırmak	apaiser sa faim	to snack on food
nodî ve: ji nû ve, ji nû de, ji nû, je nûyan	yeniden	à nouveau, de nouveau	anew, once again
navînî: şemî, sebt	cumartesi	samedi	saturday
penîrê kelle	taze peynir	fromage frais	fresh cheese
firaq û fol: >>bnr fera û fol			
heşer : >>bnr heşerî			
gûzvanîk, kûşpan : >>bnr gûzvank			
servata	üstü açık	non couvert (sans couverture)	uncovered (without a blanket)
dostik	metres	petit(e) ami(e)	lover, boyfriend or girlfriend
fitû;fetwa	fetva	fatoua	fatwa
heleb û celeb	uyumsuz (giysi, ayakkabı vs için)	non assorti, dépareillé (vêtement, chaussure)	unmatched pair (of shoes,etc.)
melhef : >>bnr dolbend			
fanolî – >>bnr fanêle			
axû : >>bnr jehr			
pak û cindî	tertemiz	tout propre, propret	spick and span, very clean

kupandin; gupandin	çökertmek, çöktürmek, göçertmek, göçürmek, göçertmek (metalik şeyler için)	cabosser, bosseler	to dent
kurmê xwe rijandin : >>bnr kurmê xwe şikenandin (şikandin)		satisfaire une envie	
hubr; hibr	mürekkep	encre	ink
tomarî : >>bnr tûmarî			
li avê xistin:	1. durulamak, 2. sudan geçmek	1. rincer, 2. traverser un cours d'eau	1. to rinse 2. to ford or cross a river
meyasîr : >>bnr bawesîr			
zilitandin : >>bnr zelitandin			
av lê werdan : >>bnr jarav kirin			

(*) TÊBÎNÎ: Mixabin me navê hevkarê xwe kek Fexrî TÊRKÎ ji bîr kiribû ku di bin babeta "Hin peyvên ji devera Têrka (I)"de wek amadekar binivîsin. Em ji hevkarê xwe doza lêborînê dikin û hêvîdar in ku me hez û şewqa wî neşikandibe.

(Kur) dodik: dîkik
(Tir) ayraç, bellik
(Fra) outil pointu pour la lecture par ligne (du Coran)
(Eng) pointer (for reading Quran)

Nexweşîyên çermî

-II-

Amadekar: Fazil OMER

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
kelişte(yên pêy), tîk: >> bnr kelî		fissure	crack, fissure
kengiroşk; bizmarok, kengirok	topuk dikeni	cor ou durillon sur le talon	corn or clavus, callus (on foot)
kulbûn	enfeksiyon	infection	infection, soreness
kulik	iltihaplı cilt yarası	furoncle	furuncle or any superficial skin inflammation
kulika sotinê: >> bnr birîna reş			
nêrî/ nêre	granülasyon dokusu	tissu de granulation	granulation tissue
nîşan: >> bnr ben			
penceşêr; şêrpence, kula heftpencê	kanser	cancer	cancer
peq: >> bnr pelqaz			
perçiftin; êvtîn, perçifîn: >> bnr perçivîn			
pinî	cilt yamaları	patches de la peau	skin patches
qurmîçk; qurmiçik, qurmiçok, qirçim, qerçimok, qermîçek, qermîçok, qurmiçk, gulmiçîn	kırışık, kırışıklık	ride, ridule	ride, wrinkle
rav	melazma, kloazma	chloasma	melasma, chloasma
selixîn; xurmiçîn, xirmişîn, renîçûn	derisi yüzülmek	être écorché	to be bruised, scraped, grazed
selixandin; xurmişandin, xirmişandin	derisini yüzmek	écorcher, dépouiller	to bruise, flay, skin
sorîke, surik: >> bnr sorik			
tamêsk; tasark: >> bnr tamîzk			

Peyvên ji zagortina kurda - (V)

Amadekar: Zinar SORAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
şe'nbaz : >>bnr şahbaz			
cîrax	döşek	matelas	mattress
serde'watî; serdawetî	düğüncübaşılık, düğün kahyalığı	conducteur de noces	wedding manager
zaxzaxî	çizgili	à rayures, rayé	striped
serkele	kelle (yemek)	tête de mouton (plat)	sheep's head (as food)
lolev : >>bnr lolib			
doşirme	et suyu ile yapılmış pilav	pilaf cuit avec du bouillon de viande	rice cooked in meat broth
qeynter; qenter, qentere	çiğindirik	joug de transport de l'eau	shoulder yoke (for carrying water)
tap >>tap bnr			
tî-têriz	kayın ve kayının aile fertleri	le frère du mari et sa famille	brother-in-law and his family (for wife)
şil'et	mürtet	apostat	apostate
wesilîn	ulaşmak, kavuşmak	atteindre, arriver	to reach, arrive
wesilandin	ulaştırmak, kavuşturmak	convoyer transmettre	to transport, convey
maşxur; me'aşxwer	bağış alıcı	récipiendaire de dons	recipient of donations
goger	polo oyuncusu	joueur de polo	polo player
nehîn : >>bnr nehênî			
qulbet; qible, qulbe, qilwe, qilve, quble	kıble	qiblah, direction de la Mecque	qiblah, direction of Mecca

(Kur) qeynter; qenter, qentere
(Tir) çiğindirik, omuzluk
(Fra) joug de transport de l'eau
(Eng) shoulder yoke (for carrying water)

Kurdîya Xorasanê

(III)

Amadekar: Mehdî JAFARZADEH

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
bekal; bavkal	büyük baba, dede; ata	grand-père, ancêtre	grandfather; forefather
belek	küçük tarla, küçük arazi parçası	petite parcelle de terre cultivée	small plot of cultivated land
berhêç: >>bnr bêkêr			
bençe; bermil: >>bnr qefle			bunch, armful
beref: >>bnr xwelîser			
berawerd; texmîn:	tahmin, kestirim	estimation	estimate, guess
li bercî …	-e göre	comparé à	compared to
berşo	soyka, ölünün üzerinden çıkan giysi	vêtements d'un(e) défunttes	deceased person's clothes
belk, felq, felqe, nîv:	yarı	moitié	half
bend: >>bnr movik			
bar û bendel; bar û bendîl:	yük	charge, fardeau, bagage	things, stuff
bendî; zindanî	tutuklu	prisonnier	prisoner, person under arrest
beremakî: >>bnr dangî			
berfek	1. küf, 2. soğutucuların bağladığı buz	1. moisissure, 2. givre	1. mold(bread), 2. frost
berfindîl; kunbefir: çala berfê	karlık, kar kuyusu	puits de neige	pit where snow is stored
berfrêz: >>bnr bakut			
bermal	çadırın kapısını örtmek için kullanılan kilim	pièce de tissu ou de kilim servant de porte à une tente	cloth serving as tent door
bernas	küçükbaş hayvan uzmanı	expert d'ovins	expert on sheep and goats
bernexûn: >>bnr dernexûn			
berpan	enli	large	wide, broad
berqiş	parıldama, ışıltı	scintillement, luisance	sparkle, gleam, shine
berik: >>bnr tû(dut)			
bertavikî; tavgestî; tavikî; tavonekî; tavêbirî	güneş çarpması	coup de soleil	suffering from heatstroke, sunburnt
bervexwe; xwexwaz	bencil, benmerkezci	égoiste, égocentrique	egoist, greedy, selfish
berwanek	deri önlük	tablier en cuir	leather apron
berweber; birbibir; kombikom:	grup grup	par groupes	in groups, group by group
bervêl; kêmber: (ji bo caw û qumaşan)	ensiz, dar	étroit, serré	narrow, not wide, tight (for textiles, cloth)
berxêr; bixêr	hayırlı, faydalı	profitable	good, beneficial
beste	erişte hamuru	pâte	pasta dough
betirpêr	üç gün önce	il y a trois jours	three days ago
betirpêrar	üç yıl önce	il y a trois ans	three years ago
bewr: >>bnr bebir			
bexş	yetenek	talent, don	gift, talent
bexşî	âşık, ozan	chanteur	singer, performer
beyat	bayat	rance	spoiled, not fresh
bêde: >>bnr rêsî			
bêdereg	telef, mahvolma	âbimé, détruit	spoiled, ruined; wasted
bêmîr	sevimsiz	déplaisant	unattractive, homely
bêwec	yersiz, yakışıksız	inapproprié, inadéquat	inappropriate, improper
bicûlî	yün çorap	chaussettes en laine	knitted woolen socks or stockings
bidirr	atıp tutan, yalancı	menteur, muthoman	liar
bigîr	saldırgan	agressif, sauvage (chien)	aggressive, fierce, wild (dog)
bijêrek: >>bnr qelênek			
binav: >>bnr çêregeh			
bindar	zengin köylü	paysan riche	wealthy peasant
bindarok: >>bnr bindarûk			
binezik: >>bnr navteng			
binîşe: >>bnr bingeh			
birajin; jinbira; jimra; jinbir:	yenge (erkek kardeşin eşi)	la femme du frère, belle-sœur	sister-in-law (brother's wife)
birake: >>bnr destebirak			
birang: >>bnr bira			
birr : >>bnr berdî			

Hin peyvên kêmnas – nenas

(XVlI)

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
şanqor	kuş kapanı	piège à oiseaux	bird trap
dûdayî	tütsülenmiş	fumé	smoked
motik: binhêlînk, folik: fol	kuluçka	œuf déposé dans un nid afin d'inciter les poules à pondre	egg placed in a nest to encourage hens to lay
pernisandin: tîmar kirin	okşamak	caresser	to caress
pap	posa	lie, mare	lees, pond
dapejtin: dapejandin, bidem kirin, çilikandin, gulî kirin, kesixandin	budamak	élaguer	to prune

çerxonek: çerxênek, gêrik, gerdav, gerînek	girdap	tourbillon, vortex	whirlwind, vortex
lûr kirin: etor kirin	dürüm yapmak	préparer un sandwich	to make a sandwich
lûr: etor, palole, balîlok, hop, çomox	dürüm	sandwich	sandwich
rûqal: hatin rûqalî hev	yüzyüze	se faire face, face à face	to face
kevaştin: -ez dikevêjim, min kevaşt, bikevêje! =kotin	kemirmek	ronger	to gnaw
terpilîn	teprenmek, sv> röra pş sig	bouger, remuer	to move, stir
ezezok: ezezî	bencil	égoïste	selfish
hino hino	yavaş yavaş	petit à petit, pas à pas	little by little
tortorik	rektum	rectum	rectum
debax	1. nasır, 2. sepi, tabak	1. cal, callosité, 2. tan	callus, collosity
debax girtin	nasır tutmak, nasırlanmak	devenir calleux	to become callous
debax kirin	sepilemek, tabaklamak	tanner	to ton
sanîg = kirîvê xwînê: zarokê di pêşa kirîv de, sanik	sünetlik çocuk	enfant en passe d'être circoncis	child about to be circumcised
tarîgan	çavdar	seigle	rye
kuşne	burçak	vesce commune	common vetch
kidase: loda çiloyî	meşe yaprağı yığını	meule ou amas de feuillages de chêne	oak leaf stack
zerik/zerdî	sarılık	jaunisse	jaundice
nexwşîya reş: anthrax, hebreş, hebreşk, tebe, hebxurî, şerb	şarbon hostalığı	maladie de charbon	anthrax
mûmar	tenya	ténia	tenia, intestinal worm
keltox	moruk, çok yaşlı	très âgé(e), décati(ce)	very old (of people), doddering
gilêle, talazok: >>bnr talîzok			
nexweşîya reş, hebreş, hebreşk, tebe, hebxurî, şerb: >> bnr birîna reş			
ximbil: <ma ez ximbilê te me>	oyuncak (mecazi)	jouet (fig)	plaything (figurative), toy
kirtol, kirtik: >>bnr kurtêl			
hewa gepsoyî	kasvetli hava	temps lourd, couvert	gloom
web, qeb, qebê, qebû, bi navê, milanê, zoranbazî : >>bnr kuştî			
fafil, tir, lalote, fafik, tat, tut, pete: >>bnr lalûte			
pelîsot, xermane, qelîsok, firîkên nokan	taze nohut közlemesi	pois chiches verts grillés	roasted green chickpeas
lolaz	börülce	féverole	black eyed peas
santore; satore	berduş	vagabond	tramp, vagabond; miserable
doge; geh, gorî, dor:	sıra	tour	(one's) turn
pirincek, perincok, nehpirûk: >>bnr çencirûk			
gurmik, gumiz, girmik, gulmist: >>bnr hutik			
gijavij, gijevij, qij, porqij: >>bnr gevel			
daqoq	kapı tokmağı	maillet de porte	door knocker
tûta daran: tût, çetetûl, qîtik, çoqît, çoqîtik, çotulî, şeq û pil, qît, pilîtanê, têrik, çilampe, turranê, helûkanê, çilîçilî, hokanê: >>bnr tûtê			
mantêz, menqel, manqir, agirdank	mangal	brasero	brazier, small stove
totebe	yalaka	flagorneur	smarmy, sycophant
xincir, girûz, dirdirk: >>bnr rûş			
çekeloz: >>bnr sihorîk			
terke: >>bnr kerî			
derz kirin	teyel atmak	marquer (sur un tissu à découper)	marking/chalking the seam (on cloth to be sewn)
derz	teyel	bastage	basting, sewing with loose stitches
xijbele	kaos	chaos	chaos
sintaq <ehmed xistin sintaqê>	sıkıştırma, baskıyla, soruşturma	interrogatoire sous forte pression	interrogation, to force someone to talk

(kur) lolaz
(tir) börülce
(fra) féverole
(eng) black eyed peas

(kur) kuşne
(tir) burçak
(fra) vesce commune
(eng) common vetch

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d'information
© **INSTITUT KURDE DE PARIS,** 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, www.fikp.org
Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN,** Réalisation : **M. HASSAN**